

Traviščem vračamo življenje

GORJANCI

Gorjanci so planotasto hribovje na jugovzhodu Slovenije. Razprostirajo se od Črmošnjiške doline na zahodu pa vse do Save pri Brežicah na vzhodu. Značilna je velika razčlenjenost površja. Območje v pretežni meri porašča gozd, na površinah, ki so bile v preteklosti izkrcene, pa se v obliki razpršenih otokov pojavljajo travišča oz. košenice. Večji kompleksi košenic so se ohranili na Rutah, Miklavžu in v širši okolici Javorovice, poleg teh pa so po Gorjancih razpršene tudi manjše, izolirane košenice.

Zakaj so se na Gorjancih ohranila ekstenzivna travišča?

Zaradi vplivov nadmorske višine in severne lege se na ovršnem delu Gorjancev rastna sezona prične kasneje kot v dolini in je krajša. Kmetje travnike na Gorjancih običajno pokosijo v začetku julija – torej takrat, ko končajo s kmečkimi opravili v dolini, kjer so pogoji za rast ugodnejši.

Zaradi kasnejše košnje lahko rastline na gorjanskih košenicah v celoti odsemenijo. Posledično se je na večini košenic v ovršnem delu Gorjancev razvil tip travišč, ki ga botaniki imenujejo **polnaravna suha travišča in grmiščne faze na karbonatnih tleh (Festuco-Brometalia)**.

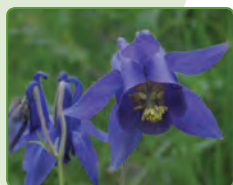
Gorjance, ki že sami po sebi zbuja močne občutke pri obiskovalcih tega območja, je v tančico skrivnosti zavil Janez Trdina, ki je konec 19. stoletja v literarni reviji Ljubljanski zvon objavil Bajke in povesti o Gorjancih. V bajki Cvetnik govori o opojni lepoti gorjanskih travišč, kjer človeka, ki pomotoma zablodi v t.i. cvetnik, »... zamakne in prevzame krasota in dišava rožic tako neskončno, da neha misliti na jed in pijačo, na spanje in tudi na povratek in pogine, ne čuteč nobene boli...«.

Območje Natura 2000 Gorjanci-Radoha v projektu LIFE TO GRASSLANDS (Življenje traviščem)

Gorjanci so zaradi svojevrstne kulturne krajine, ki jo je človek oblikoval stoletja, in jo predstavljajo obsežni gozdni kompleksi z vmesnimi košenicami, del evropskega omrežja Natura 2000. **Območje je med leti 2015 in 2020 vključeno v projekt LIFE TO GRASSLANDS (Življenje traviščem), s ciljem prispevati k ohranjanju suhih travišč in visokodebelnih travniških sadovnjakov kot pomembnih življenjskih okolij, ki zaradi opuščanja rabe in zaraščanja hitro izginjajo.**

Zakaj ohranjati gorjanske košenice?

Brez pridnih rok kmetov, ki so skozi stoletja vzdrževali travišča, bi se le ta že v nekaj letih zarasla. Izginile bi barvite cvetlice, travniški sadovnjaki in živali, ki so vezane na ta življenjski prostor. Pri tem bi tudi ljudje ostali brez koristi, ki nam jih nudijo ekstenzivna travišča z visokodebelnimi sadovnjaki in jih imamo za samoumevne: številni in raznoliki opraševalci (kulturnih) rastlin, naravna zelišča, sadje in zdrava krma za živino. Zato je vsakoletna košnja v juliju (ali kasneje) brez gnojenja nujna, če želimo ohraniti raznolikost kulturne krajine Gorjancev, pridelavo hrane ter možnost opazovanja narave in sprostitve v njej.

navadna orlica

hrvaški klinček

kranjska lilija

panonska detelja

Strokovnjaki ugotavljajo, da so na Javorovci eni zadnjih tako dobro ohranjenih suhih travnikov v tem delu Slovenije.

Če se na ekstenzivnem suhem travišču nahaja visokodebelni sadovnjak, je pomen tega območja še toliko večji, saj omogoča razvoj kakovostnih produktov z visoko dodano vrednostjo. Primer trženja takih produktov z jasno izraženo vizijo predstavlja Društvo Gorjanske košenice, katerega člani čistijo in redno vzdržujejo košenice na območju Miklavža. Društvo proizvaja sok iz sadja, ki zraste v visokodebelnem sadovnjaku na Miklavžu, v neposredni bližini sadovnjaka pa vsako leto pripravijo oglarsko kopo, ki privabi številne obiskovalce.

Ohranimo jih, pridružite se nam!

Ob zavedanju, da so suha travišča na Gorjancih delo človeških rok, v projektu LIFE TO GRASSLANDS spodbujamo h košnji košenic na sonaraven in trajnosten način. V ta namen bomo na območju Gorjancev izvedli številne projektne aktivnosti, v katere se lahko vključijo lastniki ali najemniki površin s suhimi travišči ali visokodebelnimi sadovnjaki na območjih Natura 2000.

Predvidene aktivnosti projekta

LIFE TO GRASSLANDS:

- **Zaraščanje** – Načrtujemo odpravo zarasti na vsaj 10 ha zaraščenih površin. S tem bomo povečali površine košenic, na katerih želimo zagotoviti njihovo nadaljnjo rabo in vzdrževanje za obdobje vsaj 10 let.
- **Star travniški sadovnjak bo pomlajen.** Visokodebelni sadovnjaki so na Gorjancih redki. Enega največjih, ki je na Miklavžu, bomo v okviru projekta pomladili z zasaditvijo vsaj 30 novih dreves.
- **Učenci, učitelji, otroci, vzgojitelji – gremo na travnik!** Za ozaveščanje otrok in učencev bomo oblikovali izobraževalni program Učilnica na travniku. Pedagoški delavci bodo imeli priložnost svoje znanje o traviščih kot učni vsebini nadgraditi na izobraževalnih seminarjih.
- **Tudi za pohodnike nekaj!** Učna pot Miklavž bo nadgrajena s točkami in informativno sobo, kjer bodo predstavljene informacije o ohranjanju suhih travišč in njihove vsestranskem pomenu.

Ste lastnik (košene/zaraščene) košenice ali visokodebelnega sadovnjaka? Pridružite se nam! Lastniki ali najemniki suhih travišč ali tisti, ki se želite s površinami vključiti v projekt, pokličite na tel. št. (07) 39 31 549 (ZRSVN OE Novo mesto).

Več kontaktov najdete na spletni strani www.travisca.si.

Izdal: Zavod RS za varstvo narave | Besedilo: Matej Simčič, Mateja Nose Marolt | Fotografije: Andrej Hudoklin, Dušan Klenovšek, Mira Ivanovič, Matej Simčič | Oblikovanje: Sandra Anzulović | Tisk: Birografika Bori d.o.o. | Naklada: 1000 izvodov | Maj 2017 | www.travisca.si in www.lifetograsslands.si

Publikacijo smo izdali v okviru projekta LIFE TO GRASSLANDS (LIFE14 NAT/SI/000005). Projekt se izvaja s prispevkom LIFE, finančnega instrumenta Evropske skupnosti. Projekt sofinancira Ministrstvo za okolje in prostor RS.